

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentarii Exegetici In Apocalypsim Ioannis Apostoli

Viegas, Brás

Parisiis, 1615

De numero, situ, & ordine atriorum templi Salomonis. Sectio III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39261

Primo quidem aspectu apparet hoc loco Sacerdotes, & Levitas, quibus solis in templum, & interius atrium, ubi erat altare holocausti, aditus patebat, intelligendos esse, eosque potissimum iudicandos, quippe quos maxime deceat probitatem colere & virtutis facem aliis præferre. Vnde Ezech. 9. sex illi viri, qui Prophetæ apparuerunt, habentes vasa interfectionis in manu sua misisti que erant ad peccata vrbis vindicanda, steterunt iuxta altare æneum, id est, altare holocausti, de quo etiam hic est sermo, dictumque est illis: *Sanctuarium meo incipite.* Verum generalius puto accipiendam hanc templi, & altaris mensuram, intelligendosque esse omnes in vniuersum fideles, quippe qui propriè templi, & altaris nomine censentur, iuxta illud Pauli. Cor. 3. *Ne scitis quia templum Dei estis?* Cum vero subiungitur: *Eos autem, qui foris templum sunt, eijce foras, & ne metiaris illos,* omnes Hæretici, & Schismatici, Iudæi, infidelisque significantur: hi enim extra templum, hoc est, extra Ecclesiam sunt. Dicitur autem hoc atrium datum Gentibus: quoniam omnes eiusmodi Antichristo, eiusque sectatoribus adiungentur: qui merito Gentes appellantur, quoniam omnes sectatores Antichristi non verum Deum, sed ipsum solum Antichristum adorabunt. Itaque hos omnes Deus metiri, id est, iudicare prohibet: quoniam iuxta Christi Domini sententiam Ioan. 3. *Qui non credit, iam iudicatus est.* Vnde Leu. 27. dicitur: *Omnia decimarum bonis, & ovium, & caprarum, quæ sub pastoris virga transeunt, quicquid decimam venerit, sanctificabitur Domino.* Quo loco obserua non sine mysterio dictum esse: *Quæ sub pastoris virga transeunt,* ducta similitudine à pastoribus, qui virga solent pecus numerare; qua similitudine duo significantur. Vnum est Deum gregem fidelium solere virga numerare, quoniam, quos diligit, castigat, & non recipit in æterna illa, ac semper virentia beatitudinis pascua, nisi quos hic virga numerauerit, id est, laboribus, & tentationibus exercuerit. Alterum est, quod annotauit Glossa, & ad rem præsentem pertinet, non placere Deo decimas pecorum, nisi sint eorum, quæ sub pastoris virga transeunt, id est, Christi crucem, & fidem amplectuntur: quam obrem Gentiles omnes, & Iudæos, & in vniuersum omnes infideles metiri prohibetur Ioannes, siquidem cum fidem non habeant, & idcirco iudicati iam sint, non erat, cur in iis mensurandis immoraretur.

De numero, situ, & ordine atriorum templi Salomonis.

S E C T I O I I I.

I. **N**ON possunt rectè intelligi ea, quæ Ioannes dixerit de mensura templi, & altaris eo vel maxime, quod adiciat præceptum sibi fuisse, ne atrium, quod foris est, metiretur, nisi perspecta omnino sint atriorum Salomonis templi, ad quod hic alluditur, numerus, situs, ac dispositio. Quod igitur ad numerum pertinet, plura in templo Salomonis fuisse atria dubitari non potest, cum dicat Regius vates Psalm. 133. *Qui statis in domo Domini, in atris domus Dei nostri:* & legamus 4. Reg. 21. de Manasse, quod extruxerit altaria vniuersæ militiæ cæli in duobus atriis templi Domini. Verum quot ea fuerint, non est in sacris literis expressum: communis tamen Doctorum opinio, & vera, est quatuor fuisse atria in Salomonis templo: ita sentiunt Beda libro de templo Salomonis cap. 16. Cassiod. in Pandectis ab eodem Beda citatus, Magist. hist. Schol. 3. lib. Reg. cap. 14. & sequentibus, Lyran. Hugo Card. Carthusian. in comment. super 6. caput tertij libri Regum, Abul. lib. 3. Reg. cap. 6. qu. 20. & 21. Arias Mont. in tractatu suo de templi fabrica, Genebrardus lib. 1. suæ Chronographiæ, & alij communiter, à quibus immerito recedit Ribera lib. 1. de fabrica templi cap. 16. dicit tantum agnoscens atria in Salomonis templo, tametsi plura in templo Herodis, quod confundi à ciuitatis

tatis auctoribus cum Salomonis templo non bene existimavit, ut ex iis, quae inferius dicemus, fiet perspicuum, cum singula atria numerabimus.

Illud etiam verti solet in controuersiam, num atria templum vndique ex omni parte cinxerint: & quidem primo aspectu videbitur plerisque, ut visum est auctori citato, non cinxisse ea ex omni parte templum, sed tantum ex parte Orientali, ubi erat templi ostium, propter verba illa Iosephi lib. 6. de bello Iudaico cap. 6. quae sic habent. *Initio quidem vix templo, atque area sufficiebat iacens in summo planities, quod vndique praecipuus erat, atque decliuus: cum autem Rex Salomon, qui etiam templum adificauerat, muro eius partem ab Oriente cinxisset, vna porticus aggeri est imposta; & manebat ex aliis partibus nudum.* Verum non est, cur à communi sententia recedamus: fuisse enim

II.

Iosephus.

Templum Salomonis ex omni parte atrii cinctum. Cassiodor. Beda. Mag. hist. Schol. Lyranus. Abulens. Resiluitur opinio Abul. & probatur sententia auctoris ex Iosepho.

templum ex omni parte cinctum atriis ita, ut in medio atriorum quasi arx quaedam emineret, docet Cassiod. Beda, Magist. hist. Schoast. Lyranus, Abul. & alij locis citatis. Quamquam Abulensis abique vilo fundamento excipit atrium Sacerdotum, quod solum existimat non circumdeditur templum ex omni parte, sed fuisse plateam quandam magnam, & quadratam ad partem templi Orientalem, cuius hac in re opinio manifestè conuincitur, & nostra statuitur duobus illustri-
simis Iosephi testimoniis. Nam lib. 8. antiq. c. 7. agens de atrio Sacerdotum sic ait. *Circumdedit autem Salomon templum per ambitum vniuersum, quod propria quidem lingua Eison, Latine vero maseria, seu cancelus nuncupatur, tribus cubitis erigens eius altitudinem, ut ab ingressu templi ceteros prohiberet, & sibi sacerdotibus hoc licere significaret.* Cernit hoc loco Iosephum agere de atrio Sacerdotum, disertèque tradere illud circumdeditur templum per ambitum vniuersum. Idemque mox affirmat de atrio exteriori: *Extrinsecus, inquit, aliam edificauit aulam quadrangulo schemate factam, erigens maximas porticus, & portas excelsas & amplas per quatuor mundi partes in eo constituens, quarum singula ad vnumquemque ventum quatuor angulū atendeant. In hac sacrarium omnes populi, quibus purgatio, & obseruatio legitimum inerat, intrebant.*

Ex quibus verbis illud manifestè concluditur atrium exterius circumdeditur templum ex omni parte, siquidem ait illud quatuor habuisse portas singulas ad vnum quemque ventum: quod esse haud poterat, si templum ex omnibus quatuor partibus non cingebat: sed tantum, ut aduersarij volunt, templo adherens tribus duntaxat lateribus constabat, ut mirum sit eos & Iosephi testimonia clarissima non vidisse, aut si viderent dissimulasse. Et quod magis est, illud alterum Iosephi testimonium, ex li. 6. de Bello Iud. c. 6. citatum, quod pro sua afferunt sententia, perperam intellexisse. Etenim cum Iosephus ait templum ex aliis partibus, praeterquam ex Orientali fuisse nudum, non vult templum non fuisse cinctum atriis ex omni parte, sed illud tantum significat, non habuisse porticus sibi adherentes, nisi tantum ex parte Orientali, in qua habebat porticum pulcherrimam, atque ad eod templi parietes ex aliis lateribus nudos eo ornato extitisse: id quod tam clarè sonant verba Iosephi, ut interprete non indigeant. *Vna, inquit, porticus aggeri est imposta, & manebat ex aliis partibus nudum.* Quod verò ait Salomonè cinxisse partem templi ab Oriente, non euincit reliquas etiam non cinxisse: quia enim Iosephus eo loco de Orientali parte ad porticum illius describendam loquebatur, eius tantum partis meminit: nec tamè negauit, ut patet, reliquas etiam quadrato schemate fuisse atriis circumseptas: alioquin secum ipse manifestè pugnaret, ut ex allatis pro nostra sententia testimoniis est exploratum. Ambiebant igitur atria ex omni parte templum, ita tamen, ut non esset omnino in medio atriorum, sed propinquius lateribus Occidentalibus, ut maior planities in Orientalibus, quae praecipue vsui erant, relinqueretur.

III.

Atrium exterius circumdat templum ex omni parte.

Templum non erat omnino in medio atriorum.

Iuxta hæc primum atrium erat atrium Sacerdotum, area videlicet, siue platea aper-

IV.

*Atrium Sa-
cerdotum
describitur.
3. Reg. 6. 36.*

*Arias Mont.
Longitudo
Et latitudo
alius.*

*Rabbini.
Templa fa-
brica leonū
speciem refe-
rabat.*

*Esai. 31. 4.
Templa quāta
fiducia fre-
quentare de-
bemus.
Exod. 43.*

*V.
Atrii inte-
rioris pau-
mentum
quale.
Sacerdotum
portas.
Muri altitu-
do Et ele-
gantia.
Ioseph.
3. Reg. 6. 36.
Lyranus.
Abul.
Muri paries
finiebatur
lignis cedrinis
Beda.
Tres lapidū
ordines quas
virtutes ad-
umbrarent
ex Beda.
Porta Orien-
talis per an-
tonomasiā
porta templi.*

*VI.
Quae contin-
bantur in
atrio interio-
ri.*

to caelo, muris conclusa, quadrato schemate, templum vnde quaque ambiens per decliuitatem montis: quod atrium appellatur interius, quia erat templo propin- quius, & reliquis atrii cingebatur. Eius sit mentio 3. Reg. 6. *Aedificauit atrium in- terius tribus ordinibus lapidum politorum*: de quo atrio haec accipe. Primò continebat area huius atrij, vt vult Arias Montanus, cubitos centum, & quinquaginta longi- tudinis ab ortu versus Occasum, totidemque latitudinis ea parte, qua ortum res- piciebat. Etenim latius fuit spatium, & latitudo atriorum omnium ab Ortū, quàm ab Occasu, latioraque latera Orientalia, quàm Occidentalia, vt vniuersa fabrica speciem referat leonis, qui pectore latior est, quàm tergo. Quam ob causam aiunt Rabbini Hebraeorum fuisse toti operi inditum nomen Ariel, quod interpretan- tur Leonem Fortis, siue Leonem Dei, quia eo loco Deus se leonem, id est, poten- tissimum demonstrabat, vt populus intelligeret maxima cum fiducia templum orationis causa frequentandum: vnde nimirum Deus aduersus ipsius hostes & persecutores, siue homines essent, siue Demones tanquam leo quidam terribilis pro eis in campum pugnaturus prodiret: id quod disertis verbis traditum est ab Esaiā capite trigesimo primo. *Quomodo si rugiat leo, & catulus leonū super pradam suam, cum occurreris ei multitudo pastorum, à voce eorum non formidabit, & à multitudine eorum non pauerebit: sic descendet Dominus exercituum, vt praesetur super montem Sion, & super collem eius.* Vb obiter collige, quanta fiducia debemus templa orationis causa frequen- tare. Scio Ezech. 43. sumi Ariel pro superiore parte altaris, eo quòd carnes, quae ibi cremandae imponebantur, instar leonis consumeret, ac deuoraret, sed eodem ferè res pertinet.

Secundò. Pavimentū huius atrij erat ex marmore pulcherrimo diuersis imagi- nibus decoratum, vt ait Abul. & quidem in marmore admonerentur Sacerdotes solidæ, ac veluti marmoreæ puritatis, ad quam deberet aspirare, in imaginū autē varietatibus de pulcherrimis virtutū formis, quas in se haberent exprimere. Ter- tiò. Murus atrij erigebat se trib. cubitis in altitudinē, vt auctor est Ioseph. li. 8. an- tiq. c. 3. De eo etiā dicitur 3. Reg. 6. *Aedificauit atrium interius tribus ordinibus lapidū poli- torū, & vno ordine lignorū cedri*: quos lapidū ordines sic exponunt Lyran. & Abul. vt primus cubitus esset ex lapidibus certi coloris, secundus ex lapidibus alterius co- loris, tertiusq; similiter vt ipsa lapidū varietas pulchritudinē operi adderet. Quod verò subiūgitur de ordine lignorū cedri, Abul. & alij sic accipiūt fuisse murum à parte interiori vestitū, & coopertū lignis cedrinis: sed planè textui aduersantur, qui præter tres illos ordines lapidū, quartum ponit ordinē lignorum cedri: quare probabilius est, quod alij asserūt, suprā tertium lapidum ordinē fuisse ligna cedrina, ita vt paries lignis cedrinis finiretur ad speciem, & ornatū muri, ita tamen, vt ex his quatuor ordinibus illa triū cubitorum altitudo quam tradit Iosephus, resuleret. Quo fit, vt singuli ordines lapidum minus haberet, quàm singulos cubitos altitu- dinis, cuius contrarium Abulensis asseruit, quia hunc lignorum ordinem non su- præ ipsum murum putauit esse collocandum. Quod ad mysterium attinet, Beda vult his tribus lapidum ordinibus adumbratas fuisse tres illas virtutes eximias, fi- dem, spem, & charitatem, in ordine autem lignorum cedri bonam operationem, quae cedrina esse debet, id est, sine corruptione simulationis, & hypocrisis exhiberi. Etenim sine hoc ornatu cedrino superposito, hoc est, sine bonis operibus tres reliqui lapidū ordines, hoc est, fides, spes, charit. consistere, & permanere nō possūt.

Quartò erant in muro quatuor portæ ad quatuor mundi plagas cōstitutæ, om- niūq; celeberrima Orientalis, quæ per antonomasiā porta templi dicebatur, ad eamque poterant accedere laici, & fœmina feretes oblationes suas & animalia ad sacrifici-

factificiū, vt ea darēt Sacerdotibus. Quintò. In hoc atrio erat altare æneū siue holocausti, & mare æneum suprā duodecim boues æneos collocatum, & luterus, de quibus agitur 3. Reg. Multa etiam fuere cœnacula, & cubicula iuxta murum cōtinuato opere extructa tum ad seruanda vasa, templique supellectilia: tū ad Sacerdotum, Leuitarūque habitationem, vt colligitur ex 1. Paralip. cap. 28. Additque Abul. fuisse per gyrum sedilia, in quibus sedere possent Sacerdotes. Deniq; iuxta doctrinā Hebræorum fuit in hoc atrio puteus cum canali per mōtis subterranea, in quem hostiarū sanguis cum aqua infusus ad torrentem vsque defluebat. Sextò. Hoc atrium ingredi solis Sacerdotibus, ac Leuitis licebat, nō tamen omnibus: excluderentur enim omnes illi, qui aliquam haberent maculam, vt habes Leuit. 21. veluti si cœci essent, si claudi, si paruo, vel grandi, vt toxo naso, si gibbosi, si herniosi, si lippi, si habentes albuginem in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore. Hi enim omnes connumerantur capite illo Leu. citato, vt indicaretur Sacerdotem omni spiritali defectu cariturum, vt dignè Deo possit ministrare.

Secundū atrium dicebatur exterius, & Israëlitis etiam nomine, cuius fit mentio 2. Paralip. 4. illis verbis. *Fecit etiam atrium sacerdotum, & basilicam grandem, & estia in basilica.* Quo loco per *Basilicam grandem*, Beda, & alij intelligunt atrium exterius. Idem etiam atrium innuitur 3. Reg. 6. *Edificauit atrium interius: cum enim fiat mētrio atrij interioris, satis indicatur fuisse aliud quoddā atrium exterius.* Primò igitur hoc atrium erat amplissimum, coercēs suo ambitu atrium Sacerdotū, vt sufficere posset tanto populo ter in anno templum inuisenti. Fuit etiā quadrato schemate ædificatū, vt affirmat disertis verbis Ioseph. lib. 8. antiq. c. 3. Nec verò quempia mouere debent verba illa 3. Reg. 7. *Et atrium maius rotundū, trium ordinum de lapidibus factū, & vnus ordinis de dolata cedro.* Etenim iis verbis non est sermo de atrio templi, sed de atrio domus, quam Salomon extruxit filie Pharaonis, quam vxorem duxerat, vt interpretatur Tyranus, Caietan & alij. *Quanquā et si de atrio magno templi, in exteriori sermo esset, nihil inde cōficeretur ad concludendam eius atrij rotunditatē: quoniam Hebræicè nō est rotundū, sed per circū, vt vertit Sanctus Pagnin.* fuisse enim hoc atriū quadratū dubitari non potest, cum affirmet Ioseph. li. 8. antiq. c. 3. fuisse quadrato schemate figuratū. Secundò. *Quomodò hoc atrium fuerit effectum, his verbis explicat Ioseph. loco citato, Dicit, inquit, non potest, ac vix gura. Ioseph. etiam oculis credi, quā mirandū fuerit illud exterius sanum: valibus enim expletis tam profundis, vt ad prospectum oculi caligarent, & aggregata ad quadragens cubitos terra Salomon eam verticimontis, in quo templum extructum est, aquauit: atque hoc modo factū est, vt area fani cum solo templi aquaretur.* Tertiò. Pavimentum erat stratum pulcherrimo marmore, cinctumque duplicibus porticibus, vt auctor est idem Iosephus, quas cōlūnx è natiuo saxo sustentabant, & laquearia cedro expolita tegebāt. Erat etiā in eodē atrio porticus illa à Salomone constructa, postquā ille domū suam ædificasset, vt refertur. 3. Reg. 7. quæ porticus illa est, quæ per antonomasiam porticus Salomonis appellatur Ioan. 10. *Ambulabat Iesus in templo, in porticu salomonis: & Act. 3. Cucurrit omnis populus ad eos ad porticum, quæ appellatur salomonis: & cap. 5. Erant vnum nimirum omnes in porticu salomonis.* Quod enim in hoc atrio ponēda sit eiusmodi porticus, non autem, vt vult Abulentiū, & alij, sit illa, quæ intra ipsum atrium interiūs ad vestibulum templi erat, ex eo est perspicuum, quod nemo ex laicis ingredi poterat atrium interiūs, nedūm pertingere ad porticum ostio templi adhærentem, cum tamen Act. 3. dicatur: *Cucurrit omnis populus ad porticum, quæ appellatur salomonis: & quāquam omnia ea ædificia Salomonis euerfa fuerant à Chaldæis, templūmq; illud quod Christi tēpore extabat, nō erat illud idē à Salomone ædificatū,*

3. Reg. 7.

2. Paral. 28.
Abulenti.

Hoc atrium
qui ingre-
rentur, &
excluderentur
ab eo.
Leuit. 20.

VII.
Secundum
atrium & ex-
terius, & l-
fractū dice-
batur.
2. Paral. 4. 9.
Beda.
3. Reg. 6. 36.
Iosephus.
3. Reg. 7. 12.

Tyranus.
Caietan.

Sanctus Pa-
gn. Atrij fi-
gura. Ioseph.

Quale fuerit
eius pavimē-
tum.

3. Reg. 7.
Ioan. 10. 23.
Act. 3. 11. 25.
5. 12.
Porticus. Sa-
lomonis erat
in atrio exte-
riori.
Abulenti.

imò nec secundum templum, propriè loquendum sit, sed templum ab Herode regia magnificè erectum: quia tamen Salomon in eo loco primus porticum fecerat, dicta semper est ea porticus, porticus Salomonis, vt eo nomine distingueretur ab alijs, quæ postea ad alias quoque templi partes extructæ fuerunt.

VIII.

Beda.

Ioan. 8.

Quot portas habuerit hoc atrium, & quæ præcipua.

Act. 3.

Abulensis.

Mense nummulariorum erant in atrio exteriori.

Matth. 21.

In secundum atrium quibus pater aditus.

Ioseph.

Dominus, & Apostoli prædicabant, & in harum aliqua sedebat Christus, quando mulier in adulterio deprehensa illi fuit oblata à Phariseis, Ioan. 8. Quinto. Hoc atrium, vt auctor est Iosephus loco citato, habuit quatuor portas ad quatuor mundi plagas constitutas, quæ auratis foribus claudebantur, earumque præcipua erat Orientalis, quæ propterea dicebatur *speciosa*, cuius sit mentio Act. 3. Vnde falsò existimauit Abul. in latere Occidentali huius atrij nullam portam fuisse: & præterea in latere Meridionali fuisse quatuor portas, totidemque alias in Aquilonari, cum Iosephus quatuor tantum in toto atrio portas constituat, & in singulis lateribus singulas. Sexto. Ad portas huius atrij in omnibus lateribus erant gazophylacia, in quæ pecuniæ ad fabricam templi à populo pro cuiusque deuotione mittebantur. Septimo. In eius area & planitie vendebantur volucres, & animalia quæ sacrificiis seruiebant, ibique erant illæ mensæ nummulariorum, quas Christus Dominus euertit Matth. vigesimo primo. Denique hoc in atrium ingredebatur omnis populus, qui nullam habebat immunditiam legalem propter quam ab eius ingressu arceretur. Vnde & atrium mundorum dicebatur, vt conceptis verbis docet Iosephus lib. 8. antiquitatum cap. 3. *In hoc, inquit, sacrarium omnes populi, quibus purgatio, & observatio legitimorum inerant introibant.*

IX.

Tertium atrium mulierum mundarum.

Arias Mont.

2. Paralip.

20. f.

Ioseph.

Tertium atrium fuit mulierum mundarum, nullamque habentium legalem immunditiam. Pro quo est aduertendum ex Aria Montano, & alijs exterius atrium à Salomone constructum vnum, simplex quæ fuisse viris, ac feminis commune, cum aliqua tamen distinctione, vt altera parte viri, altera femina reciperentur: viri quidem propinquiores atrio Sacerdotum, femina autem remotiores. Verum postea successu temporis eam diuisionem factam fuisse interposito muro non multum alto. Itaque ex vno atrio duo atria extitisse, vnum virorum, alterum. Et quamquam de hoc tertio atrio nihil habemus in sacris literis discretè traditum, probabile tamen est indicari 2. Paralip. 20. illis verbis. *Cumque stetisset Iosaphat in medio castrorum Iuda, & Hierusalem in domo Domini ante atrium nouum.* Vbi per atrium nouum accipiendum videtur hoc tertium atrium feminarum, diuiso nimirum atrio exteriori in duo. Nec leue argumentum ad hoc ipsum persuadendum desumitur ex templo Herodis, in quo similem diuisionem fuisse, testatur Iosephus lib. 6. de bello Iudaico cap. 6. Sed vt diximus, sicut in secundum atrium non poterant ingredi nisi tantum viri purificati: ita etiam in tertium solis mulieribus mundis aditus patebat.

X.

Quartum atrium, quod & profanum dicebatur.

Act. 8.

Gentiles templum Salomonis inuiserunt.

Quartum, & postremum atrium erat atrium immundorum tam virorum, quam mulierum, & præterea Gentilium, vnde & profanum dicebatur. Esse autem hoc atrium ponendum ratio ipsa docet præter communem Doctorum sententiam: etenim cum superiora atria solis illis parcerent, qui mundi essent, necessarium dandum fuit aliud quoque atrium, in quod immundi, & Gentiles possent conuenire orationis causa, cum suis quoque porticibus & cornaculis, in quibus possent comode recipi, qui vota aliqua aliquanto tempore explenda emisissent, quos toto eo tempore sub dio fuisse, & in campo non est credibile. Quod verò Gentiles templum inuiserunt, exploratum est ex Act. 8. vbi dicitur Eunuchus Candacis Reginae Aethiopiæ venisse in Hierusalem, vt adoraret: erat autem vsque adeo prohibitum Gentilibus ingredi, non dico in templum, sed in atrium etiam mundorum, vt Habraeus, qui

qui Gentilem eo introduceret, dignus morte iudicaretur. Sic enim Paulum Apostolum occidere conati sunt Iudaei, quod in eiusmodi atrium fuisset ingressus cum quibusdam, quos Gentiles putauerunt Act. 21. ubi nomine templi proculdubio exterius atrium est accipiendum, cum certum sit Paulum non fuisse Sacerdotem legalem, siquidem erat ex tribu Benjamin, atque adeo non potuisse ingredi neque in templum, neque in atrium interius. Ex quibus efficitur dandum fuisse quoddam quartum atrium pro Iudaeis immundis, & Gentilibus cum suis porticibus, ubi commodè hyemali, & aestiuo tempore reciperentur, indeque templum respicerent, preces funderent, Deum religiosè colerent, & ab eo beneficia postularent. Atque ex his quatuor atriis duo priora expressa sunt in sacris literis. Posteriora duo, præterquam quod ponit communis sententia Doctorum, ratio ipsa necessitasque euincit, ut ex iis, quæ dicta sunt, manifestum est.

Qua pars afficiebatur, qui Gentile in atrium extrius introduceret. Act. 21.

Vtrum Enoch, & Helias iam obierint, an viui adhuc in terris referuentur?

SECTIO IV.

Maiorem huius capituli partem insumit Ioannes in commemoranda prædicatione, & martyrio Enoch, & Helie temporibus Antichristi. Quoniam verò hæc disputatio supponit eos nondum obiisse, siquidem morituri commemorantur: postulat doctrinæ ratio, ut id hoc loco disquiramus. Dicimus igitur de fide esse Enoch, & Heliam nondum diu suu obiisse, sed adhuc viuere: quoniam id disertis verbis traditur in sacris literis. Etenim de Enoch dicitur Hebr. 11. *Enoch translatus est, ne videret mortem: & Eccl. 44. Enoch placuit Deo, & translatus est in Paradysum, ut der Genibus penitentia.* Quibus locis aperte significatur Enoch adhuc viuam referuari. De Helia verò dicitur 4. Reg. 2. quod eum Deus per turbam in caelum transtulerit: & Eccl. 48. quod receptus fuerit, & reclusus in turbine, & inscriptus in iudicis temporum lenire iracundiam Domini, conciliare cor patris ad filium, & restituere tribus Iacob. Accedit, quod de comuni Patrum, Doctorumque sententia Ioannes hoc loco per duos illos testes duas oliuas, duosque candelabra Enoch, & Heliam intellexit: quos tamen paulo post docet à bestia, quæ ascendet de abyssu, occidendos, eorumque cadauera in plateis ciuitatis magnæ per tres dies, ac dimidium inhumata iacitura. Quod si illi iam obierunt, occidere profecto eos Antichristus nequaquam potuisset. Denique hæc fuit etiã cõstans ac Heroicis usque temporibus veterum Patrum sententia: sic enim conceptis verbis tradit Philo Iud. lib. de vit. Sap. Irenæus lib. 5. aduersus hæreses c. 5. & lib. 4. c. 30. Iustin. Philosph. & Mart. in quest. ad Orthod. qu. 85. Tertull. lib. aduersus Iudæos c. 2. & lib. de anim. cap. 35. & 50. & lib. de resurrectione carnis c. 58. Clem. Rom. lib. 5. constit. Apost. cap. 8. D. Cyprian. lib. de montib. Sion, & Sina, D. Hieron. epist. 61. ad Pammachium, & lib. 3. contra Pelagianos, & in epist. ad Marcell. D. Basil. hom. 11. in Hexam. D. Chrysof. hom. 21. in Gen. & hom. 12. in epist. ad Hebr. D. Ambr. lib. de paradiso c. 3. & lib. 4. de fide cap. 1. & lib. 2. in Luc. Epiph. l. 1. aduersus hæreses, Hæres. 64. D. Aug. lib. 9. de Genesi ad literam c. 6. & lib. 1. de peccatorum meritis & remissione, c. 3. Theod. lib. quest. in Gen. q. 45. D. Greg. lib. 9. Moral. c. 4. & lib. 21. Mor. cap. 36. Euch. lib. 1. in Gen. c. 28. D. Anselm. Theoph. Oecum. D. Thom. in c. 11. epist. ad Hebr. & alij merito igitur Tertull. lib. de resurrectione carnis c. 8. Enoch, & Heliam appellat æternitatis candidatos. *Æternitatis, inquit, candidati ab omni vitio, ab omni damno, ab omni iniuria, & condidatis ex*

I. Enoch, & Heliam adhuc viuere de fide est. Heb. 11. 15. Eccl. 44. 15. 4. Reg. 2. Eccl. 48. Philo Iud. Irenæus. Iust. Mart. Tertull. Clem. Rom. D. Cyprian D. Hieron. D. Basil. D. Chrysof. D. Ambros. D. Epiph. D. August. Theod. D. Gregor. Eucher. D. Anselm. Theoph. Oecum. D. Thom. Enoch, & Helias æternitatis candidati ex Tertull.